

ŞATIROĞLU SÛLALESİNİN PEŞİNDEN

*Tracing the Şatıroğlu Lineage***Auf den Spuren der Familie Satıroğlu**

Murat ALANDAĞLI *

Ülkemizde 2023 yılı, duru ve arı bir dille yazdığı şiirlerinde yansıttığı vatanseverlik, hoşgörü, yaşama sevinci ve sevgi mesajlarıyla hem kendi hem de yarınlara ışık tutan dünya çapında bir halk sanatkârı olmasından dolayı Âşık Veysel yılı ilan edilmişti. Onun bu özelliklerinde içerisinde bulunduğu Alevi öğretisinin yeri yadsınamaz.

N **Ö** Sazıyla, sözüyle ve kalbî güzelliğiyle Anadolu Aleviliğinin önemli simalarından biri olan Âşık Veysel hakkında oldukça zengin bir literatür bulunmaktadır. Yaşam öyküsü, sesi, müziği, anlam dünyası ve mirasına dair izahlar bu literatürde oldukça yoğun bir yer kaplamaktadır. Onun sıralanan özelliklerine ait hemen hemen her çalışmada doğup büyüdüğü çevreye atıf yapılmaktadır. Köyü, ailesi ve akrabalarına dair oldukça sınırlı cümlelerin akabinde esas konuya giriş yapılmaktadır. Oysa Alevi inanç ve kültüründe bu denli yer edinmiş kişilerin soy bağlarının ve tarihsel derinliklerinin arşiv kaynaklarının el verdiği ölçüde irdelenmesi gerekmektedir. Bu yöndeki gayretlerin temelde iki önemli sonucunun olacağı düşünülmektedir. Bunlardan ilki kişilerin aile, boy veya kabile olarak dün dünyalarına dair bilgilerin ortaya çıkarılmasıdır. Haliyle bireysel anlamda ele alınan kişinin tarihî coğrafyası, ekonomik ve kültürel dünyaları ile köklü mazilerine temas

* Doç. Dr. Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, muratalandagli@osmaniye.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5136-4910.

edilmiş olunacaktır. İkincisi ise söz konusu kişinin içinde bulunduğu inanç dünyasının izlerine dair bazı bilgilere erişilebilecektir.

Çalışma, Âşık Veysel örneği bağlamında yukarıdaki düşüncelerin bir uygulaması olarak görülebilir. Ağırlıklı olarak ilk amaca, yani bireysel anlamdaki kazanımlara, odaklanan çalışma, Osmanlı arşivindeki kaynakları referans alarak Âşık Veysel'in ailesi ve soy bağı hakkında bilgilere erişmeyi amaçlamaktadır. Günümüzde mensubu kuşakların bulunduğu ailesinin soy bağına tesisi çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Bu amaçla köyü Sivrialan'ın idarî olarak bağlı bulunduğu Emlak havalisi nüfus, temettuat ve tahrir kayıtları incelenerek tarihsel bir yaklaşım dahilinde mekânsal ve bireysel bir soy bağı denemesi yapılmıştır. Arşiv malzemesinden elde edilenler ile günümüzdeki bilgiler yer yer kıyaslanarak soy bağına ait belirli bir anlam bütünlüğü sağlanmaya çalışılmıştır. Bu iki bilgi kaynağının kesiştiği veya uyuşmadığı noktaların olduğu çalışmada görülecektir. Buna rağmen çalışmanın Alevilik alanında neredeyse görünmezden gelinen Osmanlı arşivi defter ve fonlarına dikkati çekmek ve Âşık Veysel örneği üzerinden ilgilileri benzer çalışmalara sevk etmek gibi gayeleri de bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Âşık Veysel, Şatıroğlu, Sivrialan, Emlak Kazası, Soy Bağı.

ABSTRACT

In our country, 2023 was declared the Year of Âşık Veysel because he was a world-renowned folk artist whose messages of patriotism, tolerance, joy of life, and love, reflected in his poems written in a clear and pure language, illuminate both his own life and the future. The significance of the Alevi teachings embedded in these qualities is undeniable. A rich literature exists about Âşık Veysel, a prominent figure in Anatolian Alevism with his saz, words, and heartfelt beauty. Explanations of his life story, voice, music, world of meaning, and heritage occupy a significant place in this literature. Almost every study of his listed characteristics refers to the environment in which he was born and raised. After a limited overview of his village, family, and relatives, the main topic is explored. However, the genealogical ties and historical depths of these individuals, who have such a significant place in Alevi belief and culture, must be explored to the extent that archival sources allow. It is believed that efforts in this direction will yield two fundamentally important results. The first is to uncover information about individuals' past lives, whether as families, clans, or tribes. This will naturally bring into contact the historical, geographical, economic, and cultural worlds, as well as the deep-rooted past of the individual. The second is to uncover some traces of the individual's religious world.

The study can be seen as an application of the above ideas in the context of the Âşık Veysel case. Focusing primarily on the first objective, individual achievements, the study aims to access information about Âşık Veysel's family and lineage, using sources in the Ottoman Archives. Establishing the lineage of his family, which includes generations of members today, constitutes the focus of the study. For this purpose, a historical approach was undertaken by examining the population, dividend, and census records of the Emlak district, to which his village, Sivrialan, is administratively affiliated, to establish a spatial and individual lineage. By occasionally comparing archival material with current information, a certain understanding of lineage was sought. The study will highlight the points where these two sources of information intersect and disagree. Nevertheless, the study also aims to draw attention to the Ottoman Archive registers and funds, which have been virtually ignored in the Alevism field, and to encourage interested parties to conduct similar studies through the example of Âşık Veysel.

Keywords: Âşık Veysel, Şatıroğlu Lineage, Sivrialan, The Kaza of Emlak, Blood Relationship.

ZUSAMMENFASSUNG

Das Jahr 2023 wurde in der Türkei zum Âşık-Veysel-Jahr erklärt. Der Volksdichter Âşık Veysel ist weltweit bekannt für seine klar und schlicht verfassten Gedichte, in denen sich Botschaften von Patriotismus, Toleranz, Lebensfreude und Liebe widerspiegeln und die nicht nur seiner eigenen Zeit, sondern auch kommenden Generationen als Orientierung dienen. Der Einfluss der alevitischen Lehre, der er angehörte, auf sein Schaffen ist unbestreitbar. Als eine der herausragenden Persönlichkeiten des anatolischen Alevitentums existiert zu Âşık Veysel eine umfangreiche wissenschaftliche Literatur, die sich intensiv mit seiner Biografie, seiner Stimme, seiner Musik, seiner Bedeutungswelt und seinem kulturellen Erbe befasst. In nahezu allen einschlägigen Studien wird zwar auf das Umfeld verwiesen, in dem er geboren wurde und aufwuchs, die Ausführungen zu seinem Dorf, seiner Familie und seinen Verwandten bleiben jedoch meist auf wenige Sätze beschränkt, bevor zur eigentlichen Thematik übergegangen wird. Dabei sollten gerade in Bezug auf Persönlichkeiten, die den alevitischen Glauben und seine Kultur derart umfassend geprägt haben, die genealogischen Verbindungen und historischen Dimensionen im Rahmen der verfügbaren Archivquellen untersucht werden. Solche Bemühungen versprechen im Wesentlichen zwei zentrale Erkenntnisgewinne: Zum einen ermöglichen sie die Rekonstruktion von Informationen über die familiären, sippen- oder stammesbezogenen Lebenswelten der betreffenden Personen. Dadurch werden zugleich deren historisch-geografische Verortung sowie ihre wirtschaftlichen und kulturellen Lebenszusammenhänge und ihre Wurzeln sichtbar gemacht. Zum anderen lassen sich auf diese Weise Rückschlüsse auf die Glaubenswelt ziehen, von der die jeweilige Persönlichkeit umgeben war. Die vorliegende Studie kann als eine praktische Umsetzung dieser Überlegungen am Beispiel Âşık Veysels verstanden werden. Mit einem Schwerpunkt auf dem ersten Erkenntnisziel – den individuellen genealogischen Erkenntnissen – zielt die Arbeit darauf ab, unter Heranziehung von Quellen aus dem Osmanischen Archiv Informationen über die Familie und die Abstammungslinie von Âşık Veysel zu gewinnen. Im Fokus steht hierbei eine Rekonstruktion der Abstammungslinie seiner Familie, deren Nachkommen bis in die Gegenwart existieren. Zu diesem Zweck wurden die Bevölkerungs-, Temettuat- und Tahrir-Register der Region Emlak, zu der das Dorf Sivrialan administrativ gehörte, ausgewertet und im Rahmen eines historischen Ansatzes ein räumlich und individuell fundierter genealogischer Rekonstruktionsversuch unternommen. Die aus dem Archivmaterial gewonnenen Erkenntnisse wurden stellenweise mit heutigen Informationen verglichen, um eine möglichst kohärente Deutung der Abstammungslinie zu gewährleisten. Dabei wird deutlich, dass es sowohl

Übereinstimmungen als auch Diskrepanzen zwischen diesen beiden Informationsquellen gibt. Ungeachtet dessen verfolgt die Studie darüber hinaus das Ziel, auf die in der Forschung zum Alevitentum bislang weitgehend vernachlässigten Register und Fonds des Osmanischen Archivs aufmerksam zu machen und anhand des Beispiels Âşık Veysel zu weiteren vergleichbaren Untersuchungen anzuregen.

Schlüsselwörter: Âşık Veysel, Şatıroğlu, Sivrialan, Landkreis Emlak, Abstammungslinie / Genealogie.

Giriş

Ülkemiz arşivlerinden bir sülale veya ailenin tarihinin araştırılması, üç temel aşama üzerinden açıklanabilir. Bunlardan ilki, insanın doğup büyüdüğü coğrafya ile ayrı düşünilemeyeceği gerçeğinden hareketle memleketine ait kaynakların tespit edilmesidir. İkincisi, coğrafyası ile ilgili tesadüf edilen belgeler üzerinden aile veya sülalenin takibin yapılmasıdır. Üçüncüsü de ailenin kaynak silsilesi arasındaki değişiminin takip edilerek mümkün mertebe yakın dönem ile irtibatlandırılmasıdır. Bu tür çalışmalardaki zorluklar ailenin yer aldığı bölge ile doğrudan ilişkilidir. Osmanlı askerî, idarî, malî ve sosyokültürel yapısı dahilinde canlı bir konumda yer almış bölge/ler ile nispeten sönük kalmış bölge/lerin arşiv vesikalarındaki rastlantı sıklıkları da farklı olacaktır. Bu nedenle tarihsel olarak sönük kalmış bir havzadaki iskân biriminden ziyade işlek bir bölgede yer alan bir aile/sülalelerin araştırılmasında sayıca çok daha fazla belgeye erişilmesi olasılığı yüksektir. İstisnâ ihtimalleri akılda tutarak tahrir, avarız, nüfus ve temettuat kayıtları olarak tarif edilecek olan düzenli kayıtlarda köy/mahalleleri ile sülalelere ait bilgilere erişilebilmektedir.¹

Çalışmanın, hakkında görece sınırlı bilgi ve belgenin bulunduğu bir bölgeyi merkeze alan bir örnek niteliği taşıdığı söylenebilir. Nitekim Âşık Veysel'in köyü olan Sivrialan'ın XVI. yüzyıldaki durumu, Sivas sancağına ait Tapu Tahrir Defterleri (TKG.KK.TTd. 177; TKG.KK.TTd. 178; TKG.KK.TTd. 179; TKG.KK.TTd. 180) ile Bozok sancağına ait kayıtlar (TKG.KK.TTd. 45; TKG.KK.TTd. 44) üzerinden izlenebilmektedir. Tapu Tahrir Defterleri'nde yer almadığı görülmektedir. Bu bakımdan köyün XVI. yüzyıldan sonraki bir tarihte kurulduğu düşünülebilir. Devamındaki avarız kayıtlarında Bozok livasının Gedik Çubuk kazasında Şehir Kışla köyü kaydı bulunmaktadır.² Burası sonraları Şarkışla adıyla idarî bir merkez olacaktır (A.MKT.MHM.660/38). Arşiv vesikasının ender bahsettiği bu coğrafyada dünyaya nam salmış bir Âşık Veysel doğmuş, yaşamıştır. Bu tezat da çalışmayı benzerlerinden farklı kılan önemli bir özelliktir. Zira bu minvaldeki çalışmalar genellikle Osmanlı diplomatikasına ait belgelerin yoğun olduğu sahaları incelemektedir.

1 Ülkemizde daha ziyade belli bir sancak veya nahiye'nin belli bir yüzyıl veya tarih aralığını esas alan çalışmalar yaygındır. XVI. Yüzyıldan XIX. Yüzyıla uzanan çok daha kapsamlı ve karşılaştırmalı çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu durum bölge, köy, sülale ve kişi ya da aşiretler üzerine yapılan çalışmaları da şekillendirmiş olmalıdır.

2 KKd.2599, s.8,9, H.1053. Emlak kazası kayıtları 10-12. sayfadadır.

Sivrialan köyü ile ilgili sahih ve sarıh bilgilere nüfus defterlerinde tesadüf edilmiştir (NFSd. 2053: 82/b-85/a; NFSd. 2075: 59/b-63/a; NFSd. 2077: 33; NFSd. 2078: 23/a-25/a; NFSd. 2079: 127/a-137/a). Bu durum esasında bir tezadın da işaretidir. Nitekim nüfus kayıtlarında var olan köylerin sonrasındaki temettuat kayıtlarında da olması beklenir. Fakat Sivrialan bölgedeki diğer pek çok örnek köyle birlikte istisnaların içerisinde yer almaktadır. Bölgedeki çokça köyün nüfus kaydı olmasına rağmen temettuat kayıtlarına rastlanılmamıştır. İmparatorluk dahilinde pek çok bölgenin değişik nedenlerle temettuat sayımlarının yapılamadığı bilinmektedir. Dağlık ve ormanlık coğrafyası ile ekseriyeti taşlı olan tarlaların yer aldığı Sivrialan'da temettuatın yapılmadığı düşünülebilir (Öz, 2007: 350). Şayet gözümüzden kaçmış veya arşivde henüz tasnif edilmemiş bir nüshası yoksa Şarkışla'nın Sivrialan köyü de bu minvalde değerlendirilebilir.³ Diğer taraftan Emlak nahiyesinin idari olarak bağlı bulunduğu Tonus kazasına ait nüfus defteri de bu mahiyette tetik edilmiş ve fakat Sivrialan köyüne ait bilgilere erişilememiştir (NFSd. 2473; NFSd. 2474).



Fotoğraf 1. Âşık Veysel ve ailesi (Foto: Ergun Çağatay)⁴

3 Sivrialan köyüne yakın bazı köylerin temettuatlarına bakılmıştır. Emlak Kazasının Aşudi Nahiyesinin Orta, ML.VRD.TMTd.13476, s.2-34, T.1261

4 Kutlu, Özen (2022). *Uzun ince bir yol... Âşık Veysel*. S. Şenel (Haz.). İstanbul. 62–63.

Çalışma hakkında çokça çalışmanın yapıldığı Âşık Veysel'in soy bağının arşiv vesikası bağlamında irdelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda kullanılan metot dün ile günümüz dünyasının kaynaklarının benzerlik ve farklılıklarıyla karşılaştırmasından ibarettir. Sahip olduğu gönül gözü ve sevgi diliyle dünya çapında tanınan Âşık Veysel'in ailesine ait soy bağının görünür kılınması ve var olan literatüre (Kaymak, 1997; Şenel, 2022; Öz, 2013)⁵ bu bağlamda katkı sağlanması çalışmanın amaçları arasında yer almaktadır.

1. Sülale Adının Tahlili

Aile, sülale araştırmalarının önemli hususlarından biri de söz konusu ailenin lakap veya sülale adının tespiti ve etimolojik anlamının izahıdır. Literatürde Âşık Veysel'in "Şatıroğlu" soyadını taşıdığı görülmektedir. 1934 yılındaki soyadı kanunu ile Veysel'in ailesi önce "Ulu" soyadını almışlardır (Sakaoğlu, 2014: 582). Bu kanun gereği olarak bazı ailelerin Osmanlı dönemindeki kadim aile lakaplarını kendilerine soyadı olarak seçtikleri bilinmektedir. Âşık Veysel, soyu ve babası ile ilgili soruya "Babamın adı Ahmet. Şatıroğullarından... Efendim Şatıroğlu çok... Malatya, Trabzon, Konya da var. Onlar benim düşünceme göre Türkistan'dan mı gelmişler nedir?" şeklinde cevap vermiştir (Aslanoğlu, 1967: 4; Özen, 2009: 11).⁶ Onun bu izahı bağlı bulunduğu sülale hakkında ipucu olarak alınabilir. Bu düşünce dahilinde Sivrialan kayıtlarının bulunduğu nüfus defterleri incelendiğinde "Şatıroğlu" sülale veya lakabına tesadüf edilmektedir. Bu bakımdan ailenin yeni bir ad yerine var olan lakaplarını kendilerine soyadı olarak seçtikleri söylenebilir. Bu noktada öncelikle "Şatır" veya "Şatıroğlu" ismi üzerinde durmak gerekmektedir.

Osmanlı arşiv vesikaları dikkate alındığında "şatır" kelimesinin genel olarak bir isim, lakap, ön ad, yer adı⁷, sülale adı, bir eşya ya da nesnenin niteliğini belirten⁸, gazete

5 Âşık Veysel üzerine yapılan tezlerin sayısı 16'dır. Bunların tamamı onun müziği ve yaşam ile anlam dünyasına dayalıdır. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (erişim tarihi: 28.09.2025) Çokça sempozyum, kongre ve bilimsel makale ile kitaba konu olmuştur. Dolayısıyla hakkındaki çalışmaların tamamına burada yer vermek mümkün olmamakla birlikte başka çalışmaların konusudur.

6 Özen, çalışmasını büyük ölçüde Âşık Veysel'in öğretmen oğlu Bahri Şatıroğlu tarafından yapılmış *Âşık Veysel'den Derlemeler* isimli kaynağa dayandırmıştır, (bk. S.11, dip. 4.)

7 "... Konya'nın Sıhırı/Sahrı Nahiyesi dahilindeki Şatır Karyesi...", DH.MKT.2684/61, 2 Kânûn-ı Evvel 324.

8 "... şatır kuşak ve şatır hançer...", TS.MAd. 18.

adı⁹ ve mevki/makam adı¹⁰ şeklinde çokça biçimde kullanıldığı görülmektedir.¹¹ İmparatorluk idaresi dahilinde yukarıdaki kullanımlarından farklı olarak şatır kelimesi neşeli, şen kişi anlamına gelmektedir. Tarih terminolojisinde ise “Şatır” kelimesi padişahın maiyetinde olan bir sınıf için de kullanılmıştır. Yaya sınıfından olan Şatırlar padişahın katıldığı alay veya merasimlerde debdebeyi ve coşkuyu arttırmakla görevliyidiler. Şatırlar bu maharetleriyle hem padişah hem de seyreyleyen halkın mevcut durumdan hoşnut olmasına vesile olmuşlardır. Ayrıca haberleşme veya keşif amaçlı olduğu düşünülen bir şatır grubunun de olduğu anlaşılmaktadır. Oldukça hızlı koşan kişilerden oluşan şatır grubu, XVII. yüzyıl ortalarında kaldırılmıştır. Nihayet sadrazam, vezir ve diğer üst rütbeli görevlilerin silahlı adamlarına da şatır ismi verilmiştir (Pakalın, 1983: 311).

XVIII. yüzyılın sonları ile XIX. yüzyılın başlarındaki Divriği mahalle ve köylerinin sicil veya temettuat kayıtlarda “Şatır” veya “Şatıroğlu” lakaplı hane kayıtlarına rastlanılmaktadır. Divriği’nin “Şatır Oğlu Kara Mahmud Oğlu” isimli bir mahallesi de vardır.¹² Divriği havalilerinden de Sivrialan bölgesine göç edenlerin varlığı bilinmektedir (Öz, 2007: 350). Dolayısıyla aralarında doğrudan bir ilgi kurulamasa da Sivrialan köyündeki Şatıroğulların Divriği havalisinden gelmiş olabilecekleri düşünülebilir. Temettuat kayıtlarında 114 gayrimüslim hanenin bulunduğu anlaşılan bu mahalleden Şatıroğulları gibi diğer bazı haneler 1845 yılından önce göç etmiş olmalıdır (ML.VRD.TMTd. 13303). Ayrıca Erzincan, Malatya, Sivas ve Tokat havalilerinden Celâli isyanlarını bastırmakla görevli Kuyucu Murad Paşa’nın zorbalık ve gaddarlığından kaçıp göç eden insanların Sivrialan’a gelip yerleştikleri de ifade edilmektedir (Öz, 2022: 81). Sivas Vilayetine yazılan bir şikâyet Tonus kazası havalisine Kars bölgesinden 1888-1889 yıllarında da göçlerin olduğunu göstermektedir. Kars muhacirlerinden Mustafa Çevuş ve diğer bazı göçerler Otluk köyünde Halil isimli kişiye ait araziye zapt etmiştir (DH.MKT.1503/73). Diğer taraftan Malatya, Harput ve Sivas havalisinden Divriği’ne kadar etkili olduğu anlaşılan Diricinalı aşiretine

9 “... Şatır namıyla mizaha mücâllik Türkçe bir gazetenin neşrine...”, ZB.24/74, 5 Ağustos 324.

10 “... Şatırbaşı”, TS.Mad.7675, H.1098 ve “... yirmi dört sorgucu yapılmıştır ve altı şatırlara bildirilmiştir” TS.MAd. 9026, “Şatır ve solaklar ve Çukadarlar...” TS.MAd. 9670.

11 <https://katalog.devletarsivleri.gov.tr/Sayfalar/Arama/Arama.aspx>, (erişim tarihi: 06.03.2024).

12 Söz konusu yapı, arşiv kayıtlarında kimi belgelerde ‘Şatır Oğlu Mescidi’ adıyla da anılmaktadır (MŞH. SSCd. 3665, s. 51; MŞH. SSCd. 3664, s. 50; ML. VRD. TMTd. 13379, s. 1–19).

mensup bir Şatıroğlu sülalesine de rastlanılmaktadır. Aşiretin “Deli Süleyman, Hasan ve Mustafa” isimli liderleri ile etkili oldukları tarihler esas alındığında Âşık Veysel’in sülalesiyle bir bağının oldukça zayıf bir ihtimal olduğu söylenebilir (ŞD. 1782/38; ŞD. 2892/11; ŞD. 2890/25; ŞD. 1782/32; HAT. 508/24984; DH. MUI. 148/102). Âşık Veysel’in sülalesinin tam olarak nerede ve ne zaman geldiğini bilmesek de 1830’lu yıllarda Hardal köyünden Ağa (gillerin)¹³ oğullarından iki hane ve Divriği’nin Kal’a Dibi köyünden gelenlerce kurulduğu söylenen Sivri Alan köyünde oldukları nüfus kayıtlarından anlaşılmaktadır. Emlak bölgesi nüfus defteri ve Hardal köyü temettuat defterinde Ayân oğlu isimli bir sülale varsa da göçlerine dair bir ifadeye rastlanılmamıştır (ML. VRD. TMT.d. 13381, s.13,14; NFSd. 2075, s.3).

2. Arşiv Kayıtlarında Şatıroğlu Sülalesi

Bu başlık altında arşivde tesadüf edilen Sivrialan köyü nüfus kayıtları tarihsel olarak sıralanacak ve Şatıroğlu sülalesine ait hane ve nüfus bilgilerine yer verilecektir.

2.1. H.1246/1830-31 Yılı Defterinde Şatıroğlu Sülalesi Kayıtları

Sülaleye ait kayıtların ele alınacağı ilk defter, Ankara vilâyetinin Bozok sancağı kazalarına ait H.1246/1830-31 yılına aittir.¹⁴ Sivrialan nüfus kayıtlarındaki Şatıroğlu sülalesinin Âşık Veysel’in sülalesi olduğu düşüncesiyle aşağıdaki izahlar yapılmıştır. Bu nedenle köye ait haneler arasında bu sülaleye bağlı haneler öncelikle kayıt sırasına göre yazılmış akabinde değerlendirilmiştir.¹⁵

Defterde Şatıroğlu kayıtlı ilk hane orta boylu, kır sakallı Çiftçi İbiş’tir. Defterin hazırlandığı 1830-31 yılında 50 yaşında olan İbiş’in tahmini olarak 1780-81 yılında doğduğu söylenebilir. İbiş’in 30 yaşında Ali ve 20 yaşında ise Hasan isimli iki oğlu bulunmaktadır. İkinci hane kaydı 45 yaşında orta boylu kır sakallı olan Şatıroğlu Ahmed’e aittir. Çiftçi Şatır oğlu Ahmed’in 10 yaşındaki İsmail, 7 yaşındaki Süleyman,

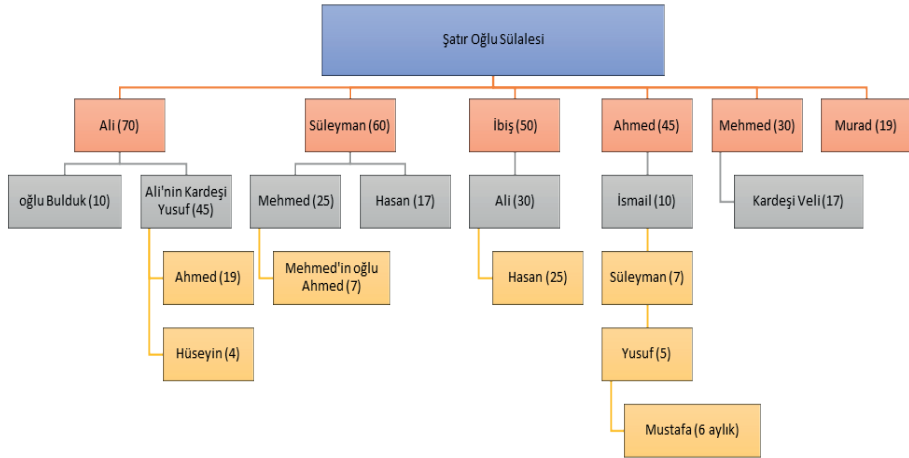
13 Bu konudaki bilgilerini benimle paylaşan Sayın Prof. Dr. Mustafa ŞEN’e çok teşekkür ederim.

14 Yerleşim, nüfus defterlerinde ‘Karye-i Sivrialan’ adıyla kaydedilmiştir (NFSd. 2053, 82/b)

15 Sivrialan köyüne ait nüfus defterleri üzerine tafsillatlı bir inceleme, Musa Tokmak tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışmada 1831, 1835, 1840 ve 1845 tarihli Osmanlı nüfus defterleri değerlendirilerek köyün demografik yapısı, hane düzeni ve nüfus hareketleri ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır.

Bk. Musa Tokmak, *Sivrialan Köyü: 1831, 1835, 1840 ve 1845 Nüfus Defterleri*, https://www.academia.edu/44757263/SIVRIALAN_KÖYÜ_1831_1835_1840_ve_1845_NÜFUS_DEFTERLERİ (erişim: 10.04.2024).

5 yaşındaki Yusuf ve henüz 6 aylık olan Mustafa isimli 4 oğlu bulunmaktadır. Defterdeki üçüncü kayıt orta boylu, kara sakallı olan Şatıroğlu Mehmed'in adınadır. Mehmed'in 18 yaşında Veli isimli bir kardeşi bulunmaktadır. Her ikisinin bu tarihte çocuklarının olmadığı defterdeki kayıtlardan anlaşılmaktadır. Sülaleye ait dördüncü hane kaydı 70 yaşında kısa boylu ak sakallı olan Şatıroğlu Çiftçi Ali'ye aittir. Tahmini olarak 1760 yılında doğduğu düşünülen Şatıroğlu Ali, defterde kayıtlı diğer haneler arasında yaşça en büyük olanıdır. Kendi hanesi üzerindeki belirtme esas alınır ise onun 1252/1836-37 yılında 76-77 yaşlarında öldüğü söylenebilir. Ali'nin sadece 10 yaşında Bulduk isimli bir oğlu vardır. Ali'nin ayrıca 45 yaşında Yusuf isimli bir kardeşi bulunmaktadır. Yusuf'un 19 yaşındaki Ahmed ve 4 yaşındaki Hüseyin isimli iki oğlu vardır. Beşinci kayıta yer alan 19 yaşındaki Şatıroğlu Murad'ın herhangi bir çocuğu kayıtlı değildir. Altıncı kayıt 70 yaşındaki Ali'den sonra sülalenin bir diğer yaşlısı olarak görülebilecek olan 60 yaşındaki ak sakallı Şatıroğlu Süleyman'ın adınadır. Süleyman'ın 25 yaşında Mehmed ve 17 yaşında Hasan isimli iki oğlu bulunmaktadır. Süleyman'ın oğlu Mehmed'in ise 7 yaşında Ahmed isimli bir oğlu vardır.



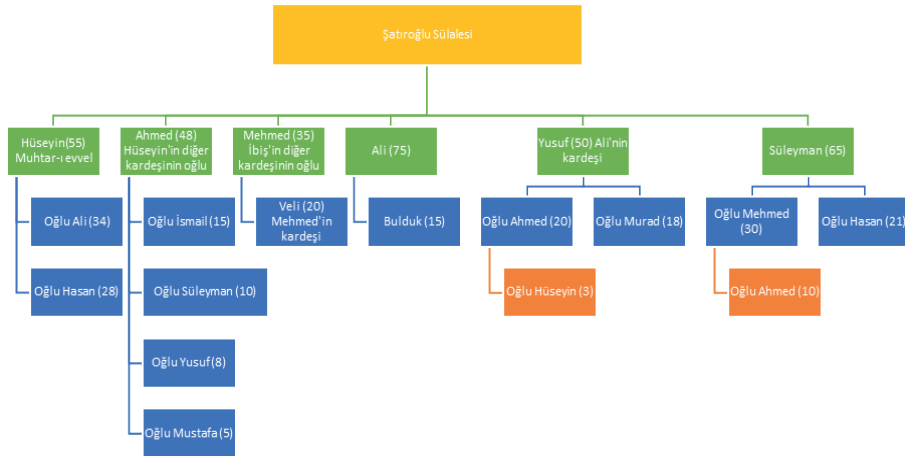
Tablo 1. H.1246/1830-31 Yılında Şatıroğlu Sülalesi Haneleri

1830-31 yılı nüfus defterinde “Şatıroğlu” sülalesi başlığıyla kayıtlı 6 hanesinin bulunduğu görülmektedir. Mevcut hanelerden sadece Ali ve Mehmed'in kardeş kayıtları bulunmaktadır. Ali'nin 70 yaşında olmasına rağmen 10 yaşında tek oğlunun olması oldukça düşündürücüdür. Kendisinden 25 yaş küçük kardeşinin iki oğlu olması Ali'nin Bulduk'u evlat edinmiş olma olasılığı akla getirmektedir. Aynı şekilde Murad'ın da kayıtlı bir oğlu bulunmamaktadır. Diğer taraftan Ahmed'in sülalenin diğer

fertlerinin aksine dört oğlu kayıtlıdır. Sülaleye ait izahlar incelenen kayıtların tutuluş amaçlarından dolayı sadece erkek çocuklarına aittir. Bu nedenle kız çocuklarına dair herhangi bir izah yapılamamıştır. Ezcümle 1831 yılı defterinde Şatıroğlu sülalesinin toplam 20 kaydının olduğu görülmektedir (NFSd. 2053: 82/b-85/a).

H.1250/1834-35 Yılı Defterinde Şatıroğlu Sülalesi Kayıtları

İkinci olarak ele alınacak defterin tarihi hususu problemlidir. Nitekim kapak sayfası olarak görülebilecek olan ilk sayfasında H.1256/1840-41, arşiv defter bilgi formunda ise H.1250/1834-35 şekline yazmaktadır.¹⁶ Defterin 59/b varlığında “Karye-i Sivrialan” kayıtları yer almaktadır (NFS.d.2075: 59/b-63/a). Defterdeki birinci kayıt 55 yaşındaki Şatıroğlu Hüseyin’e aittir. Aynı zamanda köyün muhtarı olan Hüseyin’in 34 yaşında Ali ve 28 yaşında Hasan isimli iki oğlu bulunmaktadır.



Tablo 2. H.1250/1834-35 yılında Şatıroğlu Sülalesi Haneleri

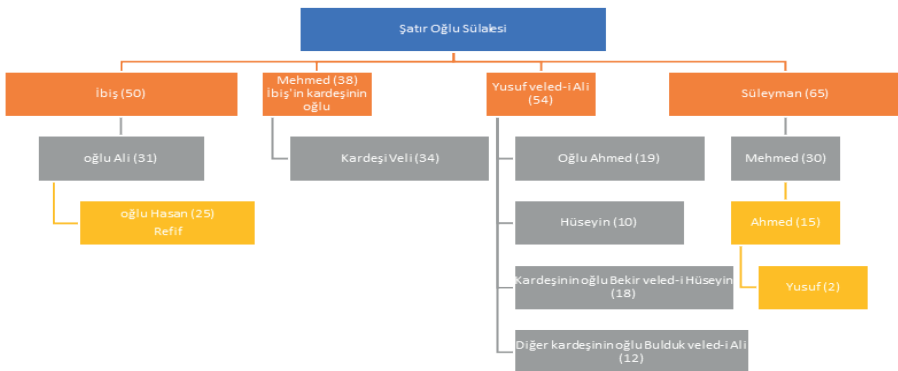
Defterdeki ikinci kayıt önceki defterde de bulunan Şatıroğlu Ahmed’e aittir. 48 yaşında olduğu görülen Ahmed’in 15 yaşında İsmail, 10 yaşında Süleyman, 8 yaşında Yusuf ve 5 yaşında Mustafa isimli dört oğlu vardır. Ahmed’in 35 yaşında olan Mehmed ve Mehmed’in ise 20 yaşında olan Veli isimli kardeşi bulunmaktadır. Üçüncü kayıt 75 yaşında olan Şatıroğlu Ali’ye aittir. Önceki defterde 10 yaşında olan Ali’nin Bulduk isimli oğlu bu defterde 15 yaşındadır. Bu kayıttan hareketle defterin 1834/35 yılına ait

16 “Kayıtlarda yerleşim, ‘Ankara Vilâyeti Bozok Sancağı Emlak Kazası’ olarak geçmektedir (NFSd. 2075, s. 1).”

olduğu söylenebilir. Ali'nin ayrıca 50 yaşında olan Yusuf isimli bir kardeşi kayıtlıdır. Yusuf'un 20 yaşında Ahmed ve 18 yaşında Murad isimli iki oğlu bulunmaktadır. Yusuf'un oğlu Ahmed'in 3 yaşında olan Hüseyin isimli bir oğlu vardır. Dördüncü kayıt 65 yaşındaki Şatıroğlu Süleyman'a aittir. Süleyman'ın 30 yaşında Mehmed ve 21 yaşında Hasan isimli iki oğlu vardır. Bunlardan Mehmed'in 10 yaşında kendi adını taşıyan bir oğlu vardır (NFS.d.2075: 59/b-63/a). Bu durum Anadolu kırsalında yer yer rastlanan baba adının çocuğuna intikaline örnek gösterilebilir.

2.3. H.1256/1840-41 Yılı Defterinde Şatıroğlu Sülalesi Kayıtları

Sivrialan köyüne ait kayıtların bulunduğu üçüncü defter H.1256/1840-41 yılına aittir. Köyün nüfus kayıtları defterin 33/a-36/a varakları arasındadır (NFS.d. 2077: 33/a-36/a). Önceki defter ile hazırlanış yılları farklı olmasına rağmen bu defterde bazı aile reislerinin yaşlarının değişmediği görülmektedir. Örneğin defterdeki ilk kayıtlı olan Şatıroğlu İbiş, önceki defterde olduğu gibi bu defterde de 50 yaşındadır. Fakat İbiş'in çocuklarından Ali, 34 ve Hasan ise 28 yaşındadır. Dolayısıyla defterin kayıt yılı esas alındığında İbiş çocuklarının yaşlarının yaklaşık 5, 6 yaş ileride olması gerekirken 1831 yılı defterindeki yaşlarında oldukları görülmektedir. Bu örnek bağlamında defterin arşiv tarihlendirilmesinde bir hatanın olduğu veya kayıtlı hanelerin bir kısmında 1831 yılı kayıtlarının esas alınarak mükerrer kayıtların oluşturulduğu düşünülebilir. Nitekim İbiş'in çocuklarından biri olan Hasan'ın redif askeri olduğu şeklindeki bilgi dahilinde var olan farklılıkların özenle belirtildiği anlaşılmaktadır. Arşivde Sivrialan köyüne ait nüfus kayıtlarının ekseriyetler H.1256/1840-41 yılına ait olduğu söylenebilir. Bu defterlerde aileye ait kimi kayıt farklılıkları veya revizyonların yapıldığı görülmektedir.

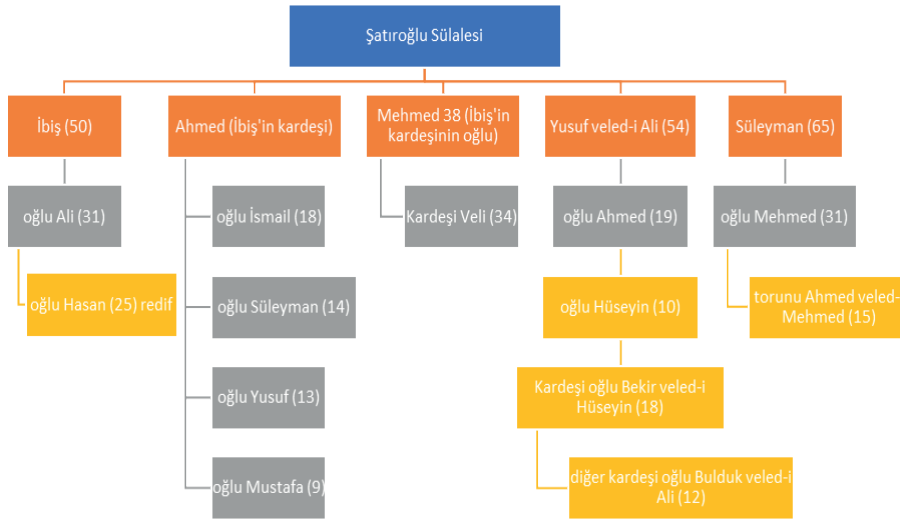


Tablo 3. H.1256/1840-41 tarihli deftere göre Şatıroğlu Sülalesi

İbiş haricinde defterde Şatıroğlu sülalesine ait olduğu anlaşılan üç hane kaydı daha vardır. Bunlardan ilki İbiş'in kardeşinin oğlu Mehmed'e aittir. 38 yaşında olan Mehmed'in 34 yaşında Veli isimli bir kardeşi kayıtlıdır. İkincisi ise Yusuf veled-i Ali şeklide kayıtlıdır. 54 yaşında olan Ali oğlu Yusuf'un Ahmed, Hüseyin isimli iki oğlu ile yine Hüseyin ve Bulduk isimli iki tane de kardeşinin oğlu bulunmaktadır. Hüseyin ve Bulduk'un Ali'nin çocukları oldukları anlaşılmaktadır. Bu durumda Yusuf'un bahsedilen kardeşinin Ali olduğu söylenebilir. Son olarak da 65 yaşındaki Süleyman ve onun Mehmed, Ahmed ve Yusuf isimli oğullarının defterde yer aldıkları belirtilebilir.

2.4. H.1256/1840-41 Yılı Defterinde Şatıroğlu Sülalesi Kayıtları

H.1256/1840-41 tarihli defterin 23/a-25/a varağında Karye-i Sivrialan kayıtları yer almaktadır. Sülalenin kayıtları Süleyman, İbiş, İbiş'in kardeşi Ahmed ve kardeşinin oğlu Mehmed ile Yusuf veled-i Ali üzerinden işlenmiştir.



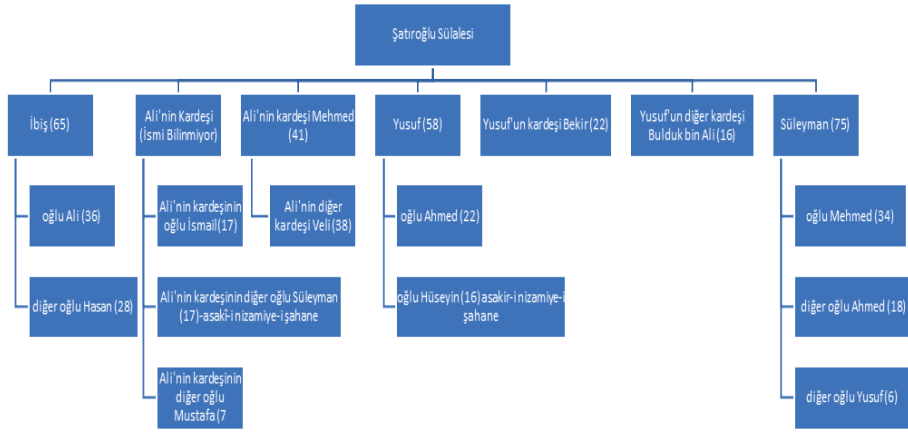
Tablo 4. H.1256/1840-41 Tarihli defterde Şatıroğlu Sülalesi

İbiş'in Ali ve Hasan isimli iki oğlu ile kardeşi Ahmed'in İsmail, Süleyman, Yusuf ve Mustafa isimli dört çocuğu defterdeki ilk kayıtları oluşturmaktadır. Devamında ismi belirtilmemiş İbiş'in kardeşinin Mehmed ve Veli isimli çocukları gelmektedir. Sülaleye ait diğer bir hane olan Ali oğlu Yusuf'un Ahmed ve Hüseyin isimli çocukları vardır. Burada Ali ve Hüseyin'in Yusuf'un kardeşi oldukları anlaşılmaktadır. Sülaleye

ait kayıtlar Süleyman'ın oğlu Mehmed ve torunu Ahmed ile son bulmaktadır (NFS.d.2078: 23/a-25/a).

2.5. H.1256/1840-41 Yılı Defterinde Şatıroğlu Sülalesi Kayıtları

H.1261/1845 yılı defterinin 127/a ila 137/a varakları arasında Sivrialan köyü kayıtları bulunmaktadır. Bu defterdeki kayıtlar hane esasına göre yazılmıştır. Bu nedenle hanedeki çocuk sayısı veya akrabalık ilişkileri açık bir şekilde tespit edilebilmektedir. Kayıtlı hanelerin 3, 18 ve 20 numaralı olanlarının Şatıroğlu sülalesiyle ilişkili olduğu görülmektedir. Bu defter H.1256/1840-41 yılı defter serisinin erişilebilen son örneği olarak görülebilir.



Tablo 5. H.1261/1845-46 yılı defterinde Şatıroğlu Sülalesi (NFS.d.2079)

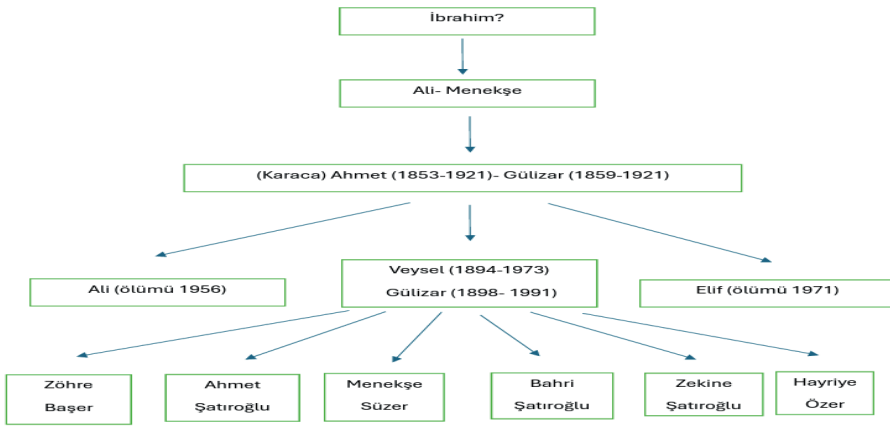
Sivrialan köyüne ait tesadüf edilen ilk defter ile incelenen bu son defter arasında yaklaşık on yıllık bir sürenin geçtiği hane reislerinin yaşlarından anlaşılmaktadır. Son defterdeki kayıtlar İbiş, Yusuf ve Süleyman üzerinden işlenmiştir. Sülaleye ait ilk kayıtlar 3 numaralı hanede İbiş'in Ali ve Hasan isimli iki oğluna aittir. Bunlardan Ali'nin Mehmed ve Veli isimli iki kardeşinin yanı sıra ismi belirtilmemiş bir kardeşinin daha olduğu görülmektedir. Nitekim Ali'nin bu kardeşinin Süleyman ve Mustafa isimli iki oğlu vardır. İkinci olarak 18 numaralı hanede kayıtlı olan ve Ahmed ile Hüseyin isimli iki oğlu bulunan Yusuf gelmektedir. Yusuf'un Bekir ve Ali isimli iki kardeşi ve kardeşi Ali'nin ise Bulduk isimli oğlunun olduğu kayıtlardan görülmektedir. Nihayet Mehmed, Ahmed ve Yusuf'un babaları olarak görülen Süleyman ise 20 numaralı hanede kayıtlıdır.

3. Kayıtların Güncel Bilgiler ile İrtibatlandırılması

Köken ve aile araştırmalarının en zor safhalarından biri de arşivlerden elde edilen bilgiler ile güncel bilgilerin ilişkilendirilmesi/memesi hususudur. Araştırmacıların ilgisine sunulmuş Osmanlı nüfus ve temettuat kayıtları genellikle 1845-46 yıllarında son bulmaktadır. Alt-üst soy bağı bağlamında elde edilen nüfus bilgilerinde bu tarihten önce doğmuş bir kişi var ise ilişkilendirme oldukça kolay bir hal almaktadır. Aksi durumlarda nüfus bilgileri arasında bağ kurulabilmesi güçleşmektedir. Sivrialan köyü kayıtlarında yukarıda tetkik edilen bilgiler esas alındığında Âşık Veysel'in alt-üst sülale bağı net bir şekilde ortaya konulamamıştır. Nitekim onun "Babamın adı Ahmed... Dedem Ali... Ali'nin babası İbrahim..." şeklinde izahı esas alındığında babası Ahmet'in kayıtlarda var olan 1853 yılı doğumlu Ahmed olmadığı söylenebilir (Aslanoglu, 1967: 4). Âşık Veysel'in beyanında dile getirdiği üzere büyük dedesinin ismi İbrahim'dir. O halde Ahmet'in babasının isminin İbrahim olması gerekmektedir. Bu durumda başka bir ihtimal olabilir mi sorusu hasıl olmuştur. Âşık Veysel'in torunlarından olan Sayın Gündüz Şatıroğlu kendisinin çocukluğunun Sivrialanda geçtiğini ve aile/sülalesine "Karaahmedgiller" denildiğini belirtmiştir. Onun bu izahının akabinde Sivrialan nüfus defterinden Kara Ahmed sülalesinin izi sürülmüştür. 1840 yılı defterinde Kara Ahmed oğlu Ali ile kardeşleri Halil ve Mehmed'e rastlanılmıştır (NFSd.1079: 130-132).

Nihayet sık sık dile getirildiği üzere Sivas Divriği'nin Kal'a Dibi (Aylamuş) köyünden gelmiş olmalarından hareketle bu köyün de nüfus defterlerine bakılmıştır. İncelenen defterlerde Şatıroğlu sülalesine rastlanılmazken Kara Ahmed oğlu Musa bin Ahmed'e ait bir kayda tesadüf edilmiştir (NFSd.2561: 227/b; NFSd.2562: 70/a). Fakat hem Sivrialan hem de Kal'a Dibi köylerindeki bu kayıtlarda da Âşık Veysel'in ifade ettiği baba, dede (Ahmed, Ali ve İbiş/İbrahim) esaslı alt-üst ilişkisi tesis edilememiştir. Bunun nedeni tarihlerin uyuşmamasıdır. Öyle ki güncel nüfus kaydına göre Karaca Ahmet 1853 yılında doğmuştur. 1830/31 yılı nüfus kaydında İbiş'in oğlu Ali, 30 yaşındadır. Bu durumda 1800 yılında doğduğu düşünülebilir. Kayıтта Hasan isimli bir kardeşi olan Ali'nin çocuklarına ait herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Ali'nin babası İbiş ise 50 yaşında olduğuna göre 1780/81 yılında doğduğu belirtilebilir. Mevcut bilgiler dahilinde nüfus kaydının Âşık Veysel'in sülalesiyle ilgili olduğunun tespiti iki ihtimale kalmaktadır. Bunlardan biri Ali'nin kayıтта var olduğu görülen Hasan isimli kardeşine ait resmî veya sözel bir bilginin olup olmadığıdır. İkincisi ise Ali'nin çocukları arasında Ahmet'in bulunup bulunmadığıdır. Nüfus kayıtları ve güncel sözel

hafıza her iki ihtimale dair yaklaşımları maalesef açıkta bırakmaktadır.¹⁷ Bu açığın kapatılması için alternatif kaynaklara bakılmıştır. Bunlardan biri Şarkışla havalisine ait şer'iyye sicilleri defterleridir. Mütemediyyen bölgeye ait tereke kayıtları içeren bu defterlerde Sivrialan köyüne ait bir hayli örneğe rastlanılmışsa da Şatıroğlu sülalesine ait bir tereke kaydı tespit edilememiştir. Terekeler ölen kişilerin mallarının evlatları arasında pay edilmesini gösteren kaynaklar olduğundan şayet rastlanılmış olunsaydı, Şatıroğlu sülalesinin 1900-1912 yıllarındaki hane ve nüfuslarına dair bilgilere erişmek mümkün olabilirdi. Bu kayıtlar nüfus ve temettuatlardan farklı ise kadınlara ait bilgileri de içermesidir. Dolayısıyla aileye ait çok daha geniş bir bilgi elde edilmiş olurdu (MŞH. ŞSCd. 8074; MŞH. ŞSCd. 8075; MŞH. ŞSCd. 8076).



Tablo 6. Torunu Gündüz Şatıroğlu’nun Hazırlamış olduğu Âşık Veysel’in üst-alt soy bilgisi¹⁸

17 Sayın Gündüz Şatıroğlu ile yapılan görüşmede soy bağlarının 1583 Karaca Ahmet’e kadar geriye gittiği ve aileye ait başka bir kaydın olmadığını, ayrıca dedesi Âşık Veysel’in dedesi Ali’nin kardeşlerine ait herhangi bir bilgi, beyanının da olmadığını ifade etmiştir. Çalışma kapsamındaki anlayış ve yardımlarından dolayı kendisine çok teşekkür ederim.

18 Arşivdeki bilgilerle mevcut bilgileri kıyaslamam noktasında yardımlarını esirgemeyen Sayın Gündüz Şatıroğlu ile Sayın Gül Eda Hür hanımefendilere çok teşekkür ederim. Kendileri onca meşguliyetlerine rağmen aileye ait bilgilerini içtenlikle benimle paylaşmışlardır. Gündüz hanım yukarıda yer alan tabloyu bizzat hazırlamıştır. Âşık Veysel’in bu iki güzide torununa el verdikleri için müteşekkirim. (Tabloda Âşık Veysel’in küçük yaşta çiçek hastalığından öldüğü düşünülen kardeşleri yer almamaktadır. Yine Veysel’in ilk eşinden olan iki oğlu ve ikinci eşinden olan bir çocuğu da bu şemada yer almamaktadır).

Tekrar Sivrialan köyü kayıtlarına dönüldüğünde ise daha ziyade Âşık Veysel'in dedesi Ali ile ilgili olasılıklara bakılabilir. Bu olasılıklardan ilki 1830 yılında 30 yaşında olan İbiş oğlu Ali'dir. İkincisi ise aynı yıl 34 yaşında olan Hüseyin oğlu Ali'dir. Ayrıca 1845 yılında Şatıroğlu Yusuf'un kardeşinin oğlu "Bulduk oğlu Ali" şeklinde kayıtlı 16 yaşındaki Ali olma ihtimali de bulunmaktadır. Nitekim yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere babası Ahmed (Karaca)'ın doğum yılı 1853 olarak esas alındığında Bulduk oğlu Ali 24 yaşında, Hüseyin'in oğlu olan Ali'nin 57 ve İbiş oğlu Ali'nin ise 53 yaşında olduğu söylenebilir. Bu ihtimaller arasında İbiş oğlu Ali'nin Âşık Veysel'in dedesi olma ihtimalinin daha yüksek olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Nitekim kendisinin de ifade ettiği üzere büyük dedesinin yani Ali'nin babasının ismi İbrahim'dir. Halk söylemiyle bu ismin İbiş şeklinde söylenme ve yazılmış olması olasıdır.

Âşık Veysel'in dedesi Ali ve eşi Menekşe "dede yetimi" olarak aileden çıkarılmışlardır. Çıkarıldıkları ailenin de Culfa (giller) oğulları oldukları bilinmektedir. Bu nedenle herhangi bir mal ve mirastan pay sahibi olamamışlardır. Bu durum Âşık Veysel'in dedesi Ali ve doğal olarak da kendisi hakkındaki araştırmaları bir aşamadan sonra açığa bırakmaktadır.¹⁹

4. Diğer Bazı Arşiv Belgelerinde Âşık Veysel

Âşık Veysel, eşi ve kızı hakkındaki bazı belgeler, adeta ailenin alt-üst soy bağına dair yukarıda ifade edilen muammayı geride bırakacak mahiyettedir. Her ne kadar arşivde hakkında az malûmat bulunsa da suyu ve toprağıyla Sivrialan Âşık Veysel'i doyuran, koruyan ve duygu, düşüncelerini şekillendiren dağlık ve kurak ve nispeten ıssız bir mekândır. Fakat Âşık Veysel'in gözünde elbette böyle değildi. Yetişmiş olduğu çevre, duygu ve düşüncelerini şekillendiren Alevi-Bektaşî öğretisinin etkisiyle kocaman bir dünya olurur. Esasında taşlı olan Sivrialan havzasına inat sadık yâri olarak kara toprağı diline dolar. Bu nedenle dünyaya hitap eden dili ve sözü ortaya çıkar. Bu özelliği nedeniyle 16.07.1965 tarihli ve 12058 sayılı Resmî Gazete kararıyla kendisine "halk şairi olarak anadilimize ve millî birliğimize yaptığı hizmetlerden dolayı yaşadığı sürece" kendisine 500 lira maaş bağlanmasının uygun görüldüğü anlaşılmaktadır.²⁰ Kendisi ve ailesi hakkındaki benzer kararlarda "hiçbir menfaat

19 Sülaleye ait bu bilgileri benimle paylaşan Sayın Gündüz Şatıroğlu'na çok teşekkür ederim.

20 Türkiye Büyük Millet Meclisi, *Âşık Veysel'e vatani hizmet tertibinden aylık bağlanması hakkında Kanun* (Kanun No: 690), Kabul Tarihi: 16 Temmuz 1965, *Kanunlar ve Kararlar Dergisi*, C. 48, TBMM Yayınları, Ankara. https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc048/

ve karşılık gözetmeksizin üstün başarı ve gayretle Türk Vatanına hizmet etmiş”, “anadilimizde ve milli birliğimize yaptığı hizmetlerinden dolayı” ifadeleriyle Âşık Veysel izah edilmiştir.

Kendisinden sonra benzer gerekçelerle eşi Gülizar Şatıroğlu’na 3292 sayılı kanun gereğince yaşadığı sürece ödenmek üzere 24 Mayıs 1990 tarihli kararla maaş bağlandığı anlaşılmaktadır (BOA.CA.030/18-01-02-652-52-2). Nihayet son olarak 10 Nisan 1992 tarihinde Âşık Veysel’in kızı Zehra Başar’a da maaş bağlandığı görülmektedir (BOA.CA.030/18-01-02-711-300-9). Bu iki örnek Âşık Veysel’in ölümünden sonra herhangi bir geliri olmayan dul eşi ve koçasının ölümünden sonra çocuğu olmayan büyük kızına maaş bağlandığını göstermektedir.

Âşık Veysel’in tarih, kültür, dil ve edebiyatımızın tanıtımı ve yaygınlaştırılması noktasındaki önemi nedeniyle kendisi ve aile bireylerinden bazılarının TBMM’ce değişik tarihlerde maaş bağlandığı görülmektedir. Böylece kendisinin tabiriyle dostları tarafından adeta unutulmamıştı.²¹ Anadolu’nun köhne bir bölgesindeki Şatıroğlu sülalesinin ülkemize mazhar olmuş öyküsü başlamıştır. Akabinde UNESCO’nun 9-24 Kasım 2021 tarihlerinde gerçekleştirdiği 41. Genel Konferansı’nda 41C/15 sayılı belgesi ile “Âşık Veysel’in Vefatının 50. Yıl Dönümü” Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Makedonya, Macaristan, Özbekistan ve Ukrayna” gibi ülkelerin desteğiyle 2023 yılı UNESCO anma ve kutlama yılı programına dahil edilmiştir.²² Böylece kendine münhasır bir yaşam öyküsü olan sıradan bir aile ve onun güzide fertlerinden biri olarak Âşık Veysel’in sınırlar aşan yönü ortaya çıkmıştır.

Sonuç

Nefesinden dökülen dizeler ve kalbî güzelliğiyle ülkemizdeki dostluk, kardeşlik, sevgi ve saygı düsturları ile Alevi yol erkânının önemli simalarından olan Âşık Veysel’in dün dünyasını önceleyen bu çalışmanın başlangıçtaki ereklerine tam olarak ulaşamadığını ifade etmek gerekmektedir. Her ne kadar 1830 ve devamındaki nüfus defterlerinde köyü olduğunu bildiğimiz Sivrialan’a ait kayıtlarına rastlanılmışsa da

[kanuntbmmc048/kanuntbmmc04800690.pdf](#) (erişim tarihi: 10.04.2024).

21 Ben giderim adım kalır, Dostlar beni hatırlasın.

22 UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, “Anma ve Kutlama Yılı Dönümleri”, *UNESCO Resmi Web Sitesi*, <https://www.unesco.org.tr/Pages/132/149/Anma-ve-Kutlama-Yil-Donumleri> (erişim tarihi: 10.04.2024).

güncel alt-üst soy bilgisi ile bu kayıtların ortaya koyduğu bilgiler arasında bir bağ tam olarak kurulamamıştır. Bölgeye ait son nüfus kaydından sonra doğduğunu bildiğimiz babası (Karaca) Ahmet'e ait bir bilginin olmayışı anlaşılabilir. Ailenin elindeki alt-üst soy bağında ise en son (Karaca) Ahmed'e kadar giden bir bağ olduğundan nüfus defterlerindeki bilgileri teyit edecek sarıh bilgilere erişilememiştir. Âşık Veysel'in dedesi Ali ve onun da babası İbrahim hakkında bilgiye yer vermemiş olması da bu çıkmazın önemli nedenlerindedir. Son nüfus kayıtları ile güncel alt-üst soy bağı tesisinde bir ilişkinin kurulamayışının değişik nedenleri olabilir. Göç, hastalık gibi nedenlerle güçlü bir sözel anlatı ve taşıyıcı hafızanın bulunmayışı ve kayıtların sehven hatalı girilmesi bu tür nedenler arasında gösterilebilir. Ülkemizde Alevilerin Osmanlı Arşivi'nde haklarında herhangi bir bilgi bulunmayacağı veya arşiv kayıtlarını inceleyecek bilgiye vakıf olmamalarından kaynaklı olarak bu türden soy incelemelerinin yapılmamış olması, ailelerin kendi geçmişlerine ait bilgileri derleme, irdelemelerinin önüne geçmiştir. Bu çalışma önemli ve bir örnek bağlamında bu hususa dikkati çekmek istemiştir. Sonuçları itibarıyla olası çalışmalarda karşılaşılabilecek olan muhtemel sonuçlar hakkında da bilgiler sunmaktadır. Hakikatte buradaki Şatıroğlu Sülalesinin Âşık Veysel'e ait olup olmadığı ailenin uzun erimli sorgulayıcı bir cabasının veya tasnifi biten yeni arşiv malzemesinin resmedeceği bilgilerle anlaşılacaktır. Dolayısıyla çalışma, baştaki ereklerinden arı olarak kesin bir saptama yapmaktan ziyade olası çalışmaları sev edici, aileye dönük merakı uyandırıcı bir özelliğe sahiptir.

KAYNAKÇA

- ASLANOĞLU, İbrahim (1967). *Âşık Veysel. Sivas: Ata Kitabevi.*
- KAYMAK, Veysel. (1997). Anı, Şiir, Resimlerle Âşık Veysel’li Yıllar. *Ankara: Ürün Yayınları.*
- PAKALIN, Mehmet Zeki. (1983). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü* (Cilt III). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- PÜRLÜ, Kadir (Ed.). (2017). *Dünya Ozanı Âşık Veysel Sempozyumu (24–25 Mayıs 2015)* (Cilt I–II). Sivas Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları.
- SAKAOĞLU, Saim. (2014). *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*. Konya: Kömen Yayınları.
- ÖZ, Gülağ. (2007). *Âşık Veysel ve Gelişmesine Katkı Sağlayan Kaynaklar*. Fabri Kılıç ve Tuncay Bülbül (Ed.), 2. Uluslararası Türk Kültür Evreninde Alevilik ve Bektaşilik Bilgi Şöleni Bildiri Kitabı (Cilt I) (ss.349–356). Ankara.
- ÖZ, Gülağ. (2013). *Alevilik Bektaşilik Bağlamında Âşık Veysel*. Ankara: Barış Kitabevi.
- ÖZ, Gülağ. (2022). *Âşık Veysel’le Anılarım ve Hakkında Bilinmeyenler*. Süleyman Şenel (Haz.). *Âşık Veysel* (ss. 81–100). İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- ÖZEN, Kutlu. (2009). *Selam Olsun Kucak Kucak Âşık Veysel: Hayatı ve Şiirleri*. Ankara: Duvar Yayınları.
- ÖZEN, Kutlu. (2022). *Uzun İnce Bir Yol... Süleyman Şenel (Haz.), Âşık Veysel* (ss. 53–64). İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- ŞENEL, Süleyman (Haz.). (2022). *Âşık Veysel. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları.*

Arşiv Kaynakları

1. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlık Osmanlı Arşivi (BOA.)

Dâhiliye Nezareti Mektubî Kalemi (DH.MKT.): 2684/61 (2 Kânûn-ı Evvel 1324); 1503/73.

Dâhiliye Nezareti Muhaberat-ı Umumiye İdaresi (DH.MUİ.): 148/102.

Kâmil Kepci Defterleri (KKd.): 2599, 8–9 (H. 1053).

Maliye Nezareti Varidat Muhasebesi Temettuat Kalemi Defterleri (ML.VRD. TMTd.): 13379, 1–19; 13476, 2–34 (T. 1261); 13303; 13381.

Meşihat Şer’iyye Sicilleri (MŞH. ŞSCd.): 3664, 50; 3665, 51; 8074; 8075; 8076.

Nüfus Defterleri (NFSd.): 2053, 82/b–85/a; 2075, 59/b–63/a; 2077, 33; 2078, 23/a–25/a; 2079, 127/a–137/a; 2561, 227/b; 2562, 70/a; 2473; 2474.

Sadaret Mektubî Kalemi Mühimme Evrakı (A.MKT.MHM.): 660/38 (3 Teşrîn-i Sâni 1311).

Topkapı Sarayı Maliyeden Müdevver Defterleri ve Müze Arşivi Defterleri (TS. MAd.; TS.MAd.): 18; 7675 (H. 1098); 9026; 9670.

Zabtiye Nezareti Evrakı (ZB.): 24/74 (5 Ağustos 1324).

Şûra-yı Devlet Evrakı (ŞD.): 1782/38; 1782/32; 2890/25; 2892/11; HAT 508/24984.

1. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Cumhuriyet Arşivi (BOA.CA.)

Cumhuriyet Arşivi (BOA.CA.): 030/18-01-02-652-52-2; 030/18-01-02-711-300-9

2. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyûd-ı Kadîme Arşivi (TKG.KK)

Tapu Tahrir Defterleri (TKG.KK.TTd.): 177 (312/14); 178 (3/12); 179 (-/10); 180 (315/16); 45 (16/30); 44 (15/31).

Elektronik Kaynaklar

Devlet Arşivleri Başkanlığı Arşiv Kataloğu. (2024, 6 Mart). Arşiv Arama Sayfası. <https://katalog.devletarsivleri.gov.tr/Sayfalar/Arama/Arama.aspx> (Erişim 06 Mart 2024).

Türkiye Büyük Millet Meclisi. (1965). Âşık Veysel'e vatani hizmet tertibinden aylık bağlanması hakkında Kanun (Kanun No. 690). https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc048/kanuntbmmc048/kanuntbmmc04800690.pdf (Erişim: 10 Nisan 2024).

UNESCO Türkiye Milli Komisyonu. (n.d.). Anma ve Kutlama Yıl Dönümleri. <https://www.unesco.org.tr/Pages/132/149/Anma-ve-Kutlama-Yil-Donumleri> (Erişim: 10 Nisan 2024).

Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (n.d.). Âşık Veysel Hakkında Yapılan Çalışmaların Yer Aldığı Tez Arama Sonuçları. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim: 28 Eylül 2025).